Esa Ylikoski
pääsihteeri, Vapaa-ajattelijain Liitto ry

Asiantuntijalausunto Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asia: HE 13/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+13/2017

Arvoisa puheenjohtaja,
arvoisat valiokunnan jäsenet
ja hyvä valiokunnan virkamiehet,

Kiitän kutsusta tulla kuulluksi ja antaa kirjallinen asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta (HE 13/2017)
Maaliskuun alussa lähettämässämme kannanotossa totesimme seuraavaa:

”Vapaa-ajattelijain liitto ry kannattaa esitystä, jonka mukaan Yleisradion tehtäviin lisätään yhdenvertaisuuden ja suomalaisen kulttuuriperinnön tukeminen.

Esitämme, että valiokunta tässä yhteydessä myös poistaisi nimenomaisista lakisääteisistä tehtävistä hartausohjelmat. Tällaisesta ehdottomasta lainsäädännöllisestä vaatimuksesta on hyvä luopua nyt. Emme elä luterilaisessa yhtenäiskulttuurissa, ja Yleisradion ohjelmatarjonnankin pitäisi voida mukautua tähän. Muutos ei tarkoittaisi kieltoa edelleen lähettää esimerkiksi jumalanpalvelusten taltiointeja, vaan poistaisi velvollisuuden.

Tekniikan kehittyessä on uskonnollisilla yhdyskunnilla entistä helpompi mahdollisuus tuoda omaa sanomaansa tietoverkkoon saataville. Ne voivat hyödyntää omien jakelukanavien lisäksi myös yhteisömedioita. Muutenkin on selvää, ettei uskonnonvapaus tarkoita valtiolle velvollisuutta aktiivisesti edistää minkään uskonnon oppien levittämistä.”

Tämän perustelemiseksi edellä esitettyä seikkaperäisemmin haluamme todeta seuraavaa:

Kun kannatamme esitystä, jonka mukaan Yleisradion tehtäviin lisätään velvoite *tukea suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimista, suvaitsevaisuutta, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja kulttuurista moninaisuutta sekä huolehtia ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille*, joudumme samalla sanomaan uskonnottomien ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestönä, että nyt nämä hyvät periaatteet ja linjaukset eivät kaikin osin toteudu käytännössä.

Havaintojemme ja saamamme palautteen mukaan Yleisradio ei ohjelmatoiminnassaan ole ottanut huomioon ei-uskonnollisen ja uskonnottoman väestönosan kulttuurisia ja katsomuksellisia erityispiirteitä.

Uskonnottomien perheiden tapakulttuuria käsitellään ohjelmissa hyvin harvoin, siis esimerkiksi lasten nimen antoon, nuorten Prometheus-leiritoimintaan, siviilivihkimiseen ja hääjuhliin taikka siviilihautajaisiin ja uskonnottomiin saatto- ja muistotilaisuuksiin liittyviä aiheita - puhumattakaan että niille asioille olisi joku nimikko-ohjelma Metsäradion tai kirkollisen Horisontti-ohjelman tapaan. Uskonnottomien ihmisoikeuskysymyksiä esimerkiksi päivähoitoon, kouluun, armeijaan,

vanhustenhoitoon tai kriisipalveluihin liittyen käsitellään myöskin hyvin harvoin – puhumattakaan että sillä olisi joku nimikko-ohjelma vaikkapa Romano mirits -ohjelman tapaan. Uskonnottomat viettävät myös juhlapyhiä kuten joulua tai pääsiäistä uskonnottomasti, perhejuhlana, vaikkei radion ja tv:n ohjelmien perusteella siitäkään juuri voi tietää.

Uskonnottomilla on myös eettistä ja maailmankatsomuksellista ajattelua ja pohdintaa. Heillä saattaa olla uskonnottomia ajatuksia ja vastauksia kysymyksiin, joihin uskonnot tarjoavat uskonnollisia vastauksia. Niillä saattaa olla tekemistä sekulaarin humanistisen etiikan ja elämänkatsomuksen, rationaalisen ajattelun sekä tiedepohjaisen maailmankuvan kanssa. Erityistä ohjelmapaikkaa niille ei ole, kun ”taiteilijan joulusaarnaa” ei sellaiseksi voine periaatteessa laskea.

Edellä sanottu on taustaksi varsinaiselle lakiin liittyvälle kannanotollemme, joka olemme jo aiemmin lähettäneet valiokunnalle ja jota tässä esityksessäni tarkemmin perustelen.

Esitämme, että valiokunta tässä yhteydessä poistaisi Yleisradion nimenomaisista lakisääteisistä tehtävistä velvoitteen *tarjota hartausohjelmia*.

Yleisradiolaki nostaa nyt hartausohjelmat erityisasemaan. Tämä rikkoo perustuslain 6 § ja yhdenvertaisuuslain 8 § säätämää yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatetta, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan eikä syrjiä uskonnon tai vakaumuksen perusteella. Yleisradiolaki antaa hartausohjelmien erityisasemalla kuvan, että kristilliset, Raamattuun perustuvat uskonnolliset käsitykset, usko ja uskomukset ovat jotenkin arvokkaampia kuin ei-uskonnolliset ja uskonnottomat, usein humanismiin, rationaalisuuteen ja tiedepohjaisuuteen perustuvat katsomukset ja eettiset käsitykset.

Samalla laki antaa eräille uskonnollisille yhdyskunnille erityisoikeuden omaan ohjelmatoimintaan Yleisradion radio- ja tv-kanavilla, mutta sen sijaan sekulaaria omaehtoista yhteisöradio ja -tv-toimintaa samoilla kanavilla ei sallita. Eikö positiivinen erityiskohtelu ole tarkoitettu pikemminkin edistämään heikommassa asemassa olevan väestönosan pääsyä oikeuksiinsa? Evankelis-luterilainen kirkko yli 1000 miljoonan euron vuosibudjetillaan, kirkollisverotusoikeudellaan sekä tiheällä seurakuntien ja kirkkojen verkostollaan ei ole heikossa asemassa.

Yleisradion toimintaa ohjaavan lainsäädännön pitäisi ottaa huomioon ihmisten yhdenvertaiselle kohtelulle asettuvat vaatimukset. Siihen kuuluu myös julkisen vallan neutraliteettiperiaate, jota pidetään tärkeässä arvossa myös YK:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksissa sekä YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisuissa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksissä. Tämä neutraliteettiperiaate koskee myös julkisia palveluja.

Tästä ehdottomasta lainsäädännöllisestä velvoitteesta hartausohjelmiin on hyvä luopua nyt. Vaikka ihmisoikeusasioita ei pidä tarkastella enemmistö-vähemmistö -kysymyksenä, on hyvä todeta, että emme elä enää luterilaisessa yhtenäiskulttuurissa. Evankelis-luterilaisen kirkon muodollinen jäsenmäärä on tosin yli 70 %, mutta monet tutkimukset osoittavat, että väestöstä yli puolet luonnehtii itseään ei-uskonnolliseksi. Kirkon tutkimuskeskuksen oman, vuonna 2012 julkaistun Gallup Ecclesiastica -tutkimuksessa mukaan vain 27 % vastasi ”uskon kristinuskon opettamaan Jumalaan”. Vuonna 2016 julkaistussa vastaavassa tutkimuksessa tulos oli toisin kysyttynä kirkon kannalta hieman parempi. Selvä trendi pohjoismaissa ja Suomessa kertoo, että sekulaari tapakulttuuri laajenee ja kirkollisten seremoniapalvelujen kysyntä vähenee. Avioliittoon vihkimisistä yli puolet on siviilivihkimisiä.

Pyydän ottamaan huomioon, että hartausohjelmavelvoitteen poistaminen laista ei tarkoittaisi kieltoa edelleen lähettää hartausohjelmia, esimerkiksi jumalanpalvelusten taltiointeja, vaan ainoastaan poistaisi velvollisuuden. Esimerkiksi yliopistolaista poistettiin jo 1970-luvulla velvoite avajaisjumalanpalveluksiin, joita kuitenkin yhä järjestetään. Eduskunnan itsensäkin kohdalta

velvoite avajaisjumalanpalveluksiin poistettiin valtiopäiväjärjestyksestä jo ajat sitten, mutta tänäkin vuonna avajaisjumalanpalvelus oli ennen valtiopäivien avajaisia. Tänä vuonna ensimmäistä kertaa sille oli vaihtoehtona sekulaari tunnustukseton juhlatilaisuus. Hartausohjelmavelvoitteen poisto laista ei poistaisi myöskään mahdollisuutta yhteisömediatyyppiseen toimintaan Yleisradiossa.

Käytännössä kuitenkin on mahdollista, että hartausohjelmien osuus pääkanavilla joskus vähentyisi, varsinkin kun media muuttuu. Tekniikan kehittyessä on uskonnollisilla yhdyskunnilla entistä helpompi mahdollisuus tuoda omaa sanomaansa tietoverkkoon saataville. Ne voivat hyödyntää omien jakelukanavien lisäksi myös yhteisömedioita. Käytännössä uskonnollisten hartausohjelmien tarjonta ja saatavuus ei siten vähentyisi, vaikka niiden osuus perinteisillä kanavilla joskus vähentyisikin. Hartausohjelmat Yleisradion ohjelmatoiminnan tehtävistä poistavassa lakimuutoksessa ei tarvitse ottaa suoraa kantaa ohjelmapolitiikkaan ja journalismiin. Kysymys on vain laista ja siihen kohdistuvasta yhdenvertaisuuden vaatimuksesta ja julkisten palvelujen neutraliteettiperiaatteesta.

Uskonnonvapaus tarkoita valtiolle velvollisuutta aktiivisesti edistää minkään uskonnon tai katsomuksen oppien levittämistä. Julkisen vallan tulee ainoastaan turvata uskonnon ja omantunnon vapaus, johon sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Tällä perusteella esitämme, että Yleisradiolain 7 § julkisen palvelun ohjelmatoiminnan luettelon kolmannesta kohdasta poistetaan sanat *”sekä tarjota hartausohjelmia*”.

Helsingissä 3.4.2017

Esa Ylikoski
pääsihteeri
Vapaa-ajattelijain liitto ry

p. 0504685332
esa.k.ylikoski@gmail.com